

Zo vertrouwd maar toch vreemd

Voor de Chinees-Nederlandse Xiaoxiao Xu is fotograferen een intuïtieve bezigheid. Met de camera onderzoekt zij wat het inhoudt om niet in het land te wonen dat ooit je thuis was. En hoe het is om het na jaren terug te zien.

Door Joeri Folman

Foto's: Xiaoxiao Xu

Wenzhou 2009. Xiaoxiao's tante in haar flat.

Hongkong 2010.

» Ik ben heel benieuwd hoe deze jongeren die opgegroeid in twee culturen hun identiteit gaan bepalen «

Er was voor ons geen directe aanleiding om Xiaoxiao Xu (1984) te interviewen. In 2009 maakte ze grote indruk op fotominnend Nederland met de fotoserie die zij in haar geboortestad Wenzhou in het zuidoosten van China gemaakt had. Ze studeerde cum laude af aan de Fotoacademie in Amsterdam en won met de serie zowel de Fotoprijs 2008/2009 als de Photo Academy Award van 2009. Sedertdien had onze redactie eigenlijk weinig nieuws van haar gezien of gehoord. Het werk dat we van haar kenden was echter reden genoeg om haar eens op te zoeken – om te vragen of we nieuwe foto's van haar mogen verwachten, maar ook om het nog eens over die mooie fotoserie van twee jaar terug te hebben.

“Ik wil heel veel vertellen, maar dat kan ik niet met woorden,” zegt Xiaoxiao helemaal aan het begin van ons interview. Dat is voor een interviewer natuurlijk niet leuk om te horen, maar anderhalf uur en een bijzonder informatief gesprek later is duidelijk dat het allemaal relatief is. Inderdaad levert Xiaoxiao niet de spraakwaterval die veel van haar oudere, mannelijke collega's produceren, maar haar woorden geven toch genoeg inzicht in het hoe en waarom van haar foto's.

Bovenal wordt duidelijk dat we te maken hebben met een fotograaf die zich nog volop ontwikkelt, maar bij wie de basisthematiek zich al heel ver uitgekristalliseerd heeft en gekoppeld is aan een uiterst persoonlijke en uitgebalancheerde stijl. Inderdaad heeft Xiaoxiao heel veel te vertellen, en wat zij te vertellen heeft, heeft veel te maken met haar eigen levensgeschiedenis als émigrée uit China. “Ik was vijftien toen ik hier in Nederland kwam. Het was best frustrerend voor mij om uit mijn vertrouwde omgeving gerukt te worden. En ik zag mijn moeder ook weer na tien jaar voor het eerst in Nederland. Ik moest mijn frustratie en verwarring zien te uiten. Daarom was het voor mij zo leuk om fotografie te hebben ontdekt. Ik vind het een ideaal medium om mijn gevoelens over te brengen.”

Chinese aangelegenheid

“Fotograferen is een natuurlijke behoefte”, vervolgt Xiaoxiao. Op het moment dat ze besloot de Fotoacademie in Amsterdam te gaan volgen, had ze echter nog nooit een camera aangekaart. “Als ik iets bijzonders zag, dan dacht ik wel ‘had ik maar een camera bij me’, maar het was er nooit van gekomen.” Toen ze op de Fotoacademie begon te fotograferen, kwam in haar onderwerpkeuze al snel een voorkeur naar voren voor alles wat met haar herkomst te maken heeft. Voor een studieopdracht fotografeerde ze praktijkruimtes voor Chinese geneeskunde in Nederland. Voor de eindopdracht van haar driejarige opleiding bezocht ze voor het eerst in tien jaar haar geboortestad Wenzhou en afgelopen herfst reisde zij samen met fotograaf Marco van Duyvendijk (zie nummer 5/2010) naar Hongkong om daar met haar

Wenzhou 2009. In een kapsalon.

Wenzhou 2009. In het trappenhuis van Xiaoxiao's tante.

Wenzhou 2009. Op de locatie waar Xiaoxiao's huis vroeger stond.

Wenzhou 2009.

Hasselblad 6x6-camera portretten en stadsfotografie vast te leggen.

In de loop van 2011 wil Xiaoxiao het resultaat van een nieuw fotoproject naar Nederland brengen. Voor dit nieuwe project werd haar na haar afstuderen een subsidie toegekend door het Stadsarchief Amsterdam. Wederom bleef het een Chinese aangelegenheid: Xiaoxiao heeft nu al meer dan een jaar een aantal homoseksuele Chinese jongeren in Nederland. Doel is hun alledaagse leven en hun thuissituatie in China te brengen, met portretten, detailopnames en stillevens. "Ik ben heel benieuwd hoe deze jongeren die opgegroeid zijn in twee culturen hun identiteit gaan bepalen", zegt Xiaoxiao. Het is een eenvoudige opgave voor een fotograaf, maar het zien van homoseksualiteit binnen de Chinese cultuur is zeer omstreken. In China zelf was het tot 2001 strafbaar en tot 2001 bestempelde de staat homoseksualiteit als geestelijke ziekte. Veel Chinese ouders, ook in Nederland, hebben er moeite mee.

"Homoseksualiteit is min of meer taboe. Het zit heel erg diep dat kinderen trouwen en kinderen krijgen", vertelt Xiaoxiao. Zo worden homoseksuele geaardheid binnen de Chinese cultuur vaak wel oogluikend toegestaan zolang de persoon in kwestie 'gewoon' trouwt en voor nageslacht zorgt. "Ook jongeren die geboren zijn hebben heel traditionele Chinese ouders. Dat vind ik heel interessant om te zien. Ik wil bijvoorbeeld graag een familieportret maken. Maar dat is niet altijd even makkelijk. Het contact leggen en onderhouden van een tot stand brengen van een fotoserie blijft vaak lastig. "Sommige mensen kappen ermee af, ik zeg dat ik ook de thuissituatie wil onderzoeken. Dan willen ze niet meer." Om subtiele technische redenen rest Xiaoxiao niet met heel veel tijd voor het project, terwijl er nog veel een en ander moet gebeuren. "Maar het gaat wel goed. Ik ben ermee bezig."

Ergens tussenin

Het verstrikt zijn tussen de Nederlandse en Chinese cultuur, dat bij de homoseksuele jongeren bij uitstek een rol speelt, is een thema waar Xiaoxiao zeer na aan het hart ligt. "Ik denk dat ik met mijn foto's min of meer op zoek ben naar een evenwicht tussen twee culturen."

Xiaoxiao brengt met haar werk een nieuw slachtingheid in beeld die zij niet alleen als fotograaf in Nederland beleeft, maar ook wanneer zij terug is in haar geboorteland. Het is dus niet alleen een tweeslachtigheid tussen daar en nu, maar ook een tussen toen en nu. Zoals Xiaoxiao voor de eindopdracht van de Fotoacademie Wenzhou bezocht. "Je kunt de serie zien op een soort tocht naar het verleden. Nadat ik in Nederland was gekomen, raakten mijn emoties min of meer verstrikt in vroeger. Ik moest een gegeven moment teruggaan naar waar ik vandaan kom. Ik heb mijn reis naar China heel persoonlijk en emotioneel ervaren. Ik heb me vereenzelvigd met de stad maar was

ook een outsider. Het is een heel rare situatie. Deze positie heb ik ook hier in Nederland. Ik zit ergens tussenin."

Bij haar foto's van Wenzhou heeft Xiaoxiao dagboekantekeningen gepubliceerd. Op de eerste dag schrijft zij: "11 maart '09. Gearriveerd in Wenzhou. Alles lijkt zo vertrouwd maar toch vreemd." Ze gaat op zoek naar het huis waar zij samen met haar tante haar jeugd heeft doorgebracht, maar het blijkt gesloopt te zijn. Wenzhou was altijd al een vooruitstrevende stad met een levendige handel en nu China bijna de belangrijkste economie in de wereld is geworden, is de vooruitgang helemaal niet meer te stuiten. We zien bergen puin met op de achtergrond moderne flats. "Vroeger woonde ik bij het water waar bij iedereen de deur openstond en nu woont mijn tante in een flat met ijzeren deuren. Er is daar minder contact tussen de bewoners, het is anoniemer."

Niet alles is veranderd. "22 maart '09. Ik herken hier de gekste dingen. Zoals de geur van de vochtige lucht, de smaak van de verse sojamelk en het gemengde geluid van de menigte op straat om 6 uur 's ochtends."

Tussen de puinhopen staan enkele huizen overeind. In sommige wonen nog mensen en bij een van die huizen staat de deur op een kier. "Ik liep naar binnen. Het bleek een kapsalon te zijn." Xiaoxiao fotografeert de vader van de kapster, die naar zijn zoon kijkt terwijl die zijn werk doet. "Hij zit daar heel liefdevol in de hoek, in het licht dat naar binnen komt", vertelt ze. "Het is het laatste stukje dat je nog hebt. Daarom vind ik het zo mooi."

Emigratiedorp

Xiaoxiao is hard aan het sparen om eind dit jaar weer naar China te kunnen gaan. Ze wil dan langer blijven dan vorige keer, om meer van haar vroegere vaderland te kunnen zien. Nog een keer naar Hongkong, want die stad heeft ze vorig jaar nog niet echt leren kennen, en ook weer naar Wenzhou, maar eerst wil ze nog verder in haar verleden duiken. "Eerst wil ik naar Gangtou Village, een dorp ongeveer anderhalf uur reizen van Wenzhou, waar ik als kind heel vaak kwam, want daar woont mijn oma. Het is eigenlijk een emigratiedorp: heel veel mensen daar zijn geëmigreerd naar Europa, voornamelijk naar Nederland." Voornaamste doel wordt fotograferen. "Dan heb je alweer een link tussen Nederland en China en mijn roots. Ik wil het dorp zelf fotograferen, de mensen interviewen, en misschien ook een link leggen met mensen die hierheen geëmigreerd zijn."

Fotografie speelt een enorme rol in Xiaoxiao's beleving van China. "Voor mij is fotografie iets heel intiems en intuïtiefs", verklaart ze. "De heimwee is nog nooit gestopt nadat ik in Nederland ben komen wonen. Fotograferen werkt bevrijdend van die heimwee."

www.xiaoxiaoxu.com

Chinese Medicine, Nederland.

» Fotograferen werkt bevrijdend van de heimwee «

Hongkong 2010.

